

عروسک پشت پرده

زهرا ضیایی فرد
دبیر زیست‌شناسی ناحیه‌ی ۳ قم
دانشجوی کارشناسی ارشد فیزیولوژی گیاهی

ریخت‌شناسی

عروسک پشت پرده^۱ یا کاکنج، گیاهی علفی از تیره‌ی سیب‌زمینی^۲ است. این گیاه خودرو، بوته‌ای، چندساله، دارای ریزوم منشعب، ساقه‌ی افراشته، بدون کرک و دارای برگ‌های متناوب است. میوه‌های آن سته، قرمز مایل به نارنجی و به بزرگی یک گیلان‌اند که به‌وسیله‌ی کاسه‌ی گل احاطه می‌شوند، کاسه‌ی گل به شکل پوسته‌ای با شبکه‌ی رگبریگی رشد می‌کند، پس از گل دادن به‌صورت کیسه‌ای درمی‌آید و میوه‌ی گرد آن را احاطه می‌کند. گیاهان سرده‌ی فیزالیس^۳ در همه‌ی جهان یافت می‌شوند و دارای ۱۲۰ گونه در جهان و دو گونه در ایران‌اند. در تهران و اطراف آن، نواحی مرکزی، اصفهان، کرمانشاه، گرگان بندر گز، آذربایجان، سیستان و بلوچستان، لرستان کلاردشت مازندران، چالوس، نوشهر، قائمشهر، شهنسوار، رامسر، رشت، اسالم، خلخال، می‌روید.

این گیاه را عروسک پشت پرده می‌نامند. دوران گلدهی: اردیبهشت تا مرداد. زمان برداشت میوه‌ها: شهریور تا آبان.

موارد استفاده

* برگ و میوه‌ی آن خاصیت دارویی دارند.
* میوه‌ی رسیده‌ی قرمز آن خوراکی و سرشار از ویتامین C، اسید سیتریک و مواد قندی است (میزان ویتامین C موجود در میوه‌ی آن دو برابر ویتامین C آب‌لیمو است).
* از میوه‌های تازه و بدون غلاف آن که تلخ است می‌توان در سالاد استفاده کرد.
* این گیاه را می‌توان به عنوان گیاه زینتی نیز پرورش داد. در عصاره‌ی این گیاه انواع متعددی استروئید و آلکالوئید و فلاونوئید شناسایی شده‌اند.

پی‌نوشت

1. *Physalis alkekengi*
2. Solanaceae
3. *Physalis*

منابع

1. خاتم‌ساز، محبوبه. ۱۳۷۷. فلور ایران، شماره‌ی ۲۴. انتشارات مؤسسه‌ی تحقیقات جنگل‌ها و مراتع.
2. طلوعی، غلامرضا، شکوه‌السادات، محمدهادی، دلفان، بهرام. اثر آنتی‌باکتریال آلکالوئید استروئید نیشکر، شوکران و عروسک پشت پرده بر روی تعدادی از باکتری‌های گرم مثبت و گرم منفی. فصل‌نامه‌ی دانشگاه علوم پزشکی لرستان.
3. ولاک، ژان و ژیری، استودولا. ۱۳۷۹. گیاهان دارویی روش‌های کشت، برداشت و شرح مصور رنگی ۲۵۶ گیاه. ترجمه: ساعد زمانی. انتشارات ققنوس. ۳۶۶ صفحه.
4. Jualang Azlan, G. Marziah M. Radzali, M. & Johari, R. 2002. Establishment of *Physalis minima* hairy roots culture *physalins*. *Plant Cell*. 69: 271-3278.
- Tong, Habin, Liang, Zhongyan, Wang, Guiyun. 2007. Structural characterization and hypoglycemic activity of a polysaccharide isolated from the fruit of *Physalis alkekengi*. *Science Direct. Carbohydrate Polymers*. 71: 316-323.

نحوه‌ی تکثیر

تکثیر گونه‌های یک‌ساله به‌وسیله‌ی بذر و چند ساله‌ها از طریق تقسیم گیاه و تهیه‌ی قلمه‌ی ساقه‌های چوبی نرم در بهار امکان‌پذیر است. کاسه‌ی گل پس از گرده‌افشانی و لقاح می‌روید، درشت، متورم و رنگین می‌شود و به رنگ نارنجی تند در می‌آید که درون آن میوه‌ی گل به شکل سته‌ای نارنجی رنگ تشکیل می‌شود.

معمولاً در پاییز پارانیشیم کاسه‌ی گل تحت تأثیر باکتری‌های سلولزخوار تجزیه می‌شود، در نتیجه فقط شبکه‌ی رگبریگی کاسه‌ی گل به شکل تور سفیدرنگ ظریف و نازکی باقی می‌ماند که میوه‌ی گرد درون آن نمایان می‌شود. به همین علت است که